

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 27ης Απριλίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας – Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 – Άρθρα 9 και 15 – Διατήρηση της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου μετά τη μετοίκηση – Έννοια της “μετοικήσεως” – Αίτηση μεταρρυθμίσεως της αποφάσεως σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας – Υπολογισμός της προθεσμίας εντός της οποίας δύναται να υποβληθεί τέτοια αίτηση – Παραπομπή της υποθέσεως σε δικαστήριο κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του τέκνου, το οποίο είναι καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση»

Στην υπόθεση C-372/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το tribunal d'arrondissement de Luxembourg (πρωτοδικείο Λουξεμβούργου, Λουξεμβούργο) με απόφαση της 8ης Ιουνίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Ιουνίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

CM

κατά

DN,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. S. Rossi (εισηγήτρια), πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλε:

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους S. Noë και W. Wils,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 1, και του άρθρου 15 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ 2003, L 338, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του CM και της DN σχετικά με το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των ανήλικων τέκνων τους.

Ο κανονισμός 2201/2003

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 12, 13 και 33 του κανονισμού 2201/2003 έχουν ως εξής:

«(12) Οι κανόνες [διεθνούς δικαιοδοσίας] που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. Αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να [έχουν διεθνή δικαιοδοσία] τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού ή ύστερα από συμφωνία μεταξύ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας.

(13) Ο παρών κανονισμός επιτρέπει στο [έχον διεθνή δικαιοδοσία] δικαστήριο, κατ' εξαίρεση και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, και πάντοτε με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού, να παραπέμπει την υπόθεση σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, εφόσον αυτό είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση. Εντούτοις, σε αυτή την περίπτωση, το δεύτερο επιλαμβανόμενο δικαστήριο δεν θα πρέπει να μπορεί να παραπέμπει την υπόθεση σε τρίτο δικαστήριο.

[...]

(33) Ο παρών κανονισμός αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδιαίτερα, επιδιώκει να εξασφαλίσει την πλήρη τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού όπως αναγνωρίζεται στο άρθρο 24 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»
- 4 Το άρθρο 2 του ανωτέρω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

7) Ο όρος “γονική μέριμνα” περιλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που παρέχονται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δικαστική απόφαση, απευθείας από το νόμο ή με ισχύουσα συμφωνία όσον αφορά το πρόσωπο ή την παρουσία του παιδιού. Ειδικότερα ο όρος περιλαμβάνει το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας,

[...]

9) Ο όρος “δικαίωμα επιμέλειας” περιλαμβάνει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αφορούν τη φροντίδα για το πρόσωπο του παιδιού, και ειδικότερα το δικαίωμα απόφασης καθορισμού του τύπου διαμονής του.

10) Ο όρος “δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας” περιλαμβάνει ιδίως το δικαίωμα μετακίνησης του παιδιού για ορισμένο χρονικό διάστημα σε τόπο άλλο από τον τόπο της συνήθους διαμονής του.

[...]»

5 Ο εν λόγω κανονισμός περιλαμβάνει το κεφάλαιο II, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαιοδοσία» και το οποίο περιλαμβάνει στο τμήμα 2, με τίτλο «Γονική μέριμνα», τα άρθρα 8 έως 15 του κανονισμού.

6 Το άρθρο 8 του κανονισμού 2201/2003, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενική δικαιοδοσία», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής.

2. Η παράγραφος 1 δεν θίγει τις διατάξεις των άρθρων 9, 10 και 12.»

7 Κατά το άρθρο 9 του ως άνω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διατήρηση της [δικαιοδοσίας] της προγενέστερης συνήθους διαμονής του παιδιού»:

«1. Όταν ένα παιδί μετοικεί νομίμως από ένα κράτος μέλος σε άλλο και αποκτά σε αυτό νέα συνήθη διαμονή, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του παιδιού διατηρούν τη[δικαιοδοσία] τους, κατά παρέκκλιση του άρθρου 8, για περίοδο τριών μηνών μετά τη μετοικεσία, προκειμένου να τροποποιήσουν απόφαση η οποία αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας εκδοθείσα σε αυτό το κράτος μέλος πριν από τη μετοικεσία του παιδιού, εφόσον ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας δυνάμει της αποφάσεως που αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας εξακολουθεί να διαμένει συνήθως στο κράτος μέλος της προηγούμενης συνήθους διαμονής του παιδιού.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται εάν ο δικαιούχος του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1 έχει αποδεχθεί τη[δικαιοδοσία] των δικαστηρίων του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του παιδιού συμμετέχοντας σε διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους χωρίς να αμφισβητήσει την αρμοδιότητά τους.»

8 Το άρθρο 15 του κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Παραπομπή σε δικαστήριο καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση», προβλέπει τα εξής:

«1. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τ[ο] δικαστήρι[ο] κράτους μέλους που έχ[ει] δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης μπορεί, εάν κρίνει ότι δικαστήριο άλλου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει ιδιαίτερη σχέση είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση ή μέρος της υπόθεσης και εφόσον αυτό εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του παιδιού:

α) να αναστείλει την εκδίκαση της υποθέσεως ή μέρους αυτής και να καλέσει τα μέρη να προσφύγουν ενώπιον του δικαστηρίου αυτού του άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με την παράγραφο 4, ή

β) να καλέσει δικαστήριο ενός άλλου κράτους μέλους να ασκήσει τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με την παράγραφο 5.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται

α) ύστερα από αίτηση ενός των μερών, ή

β) με πρωτοβουλία του δικαστηρίου, ή

γ) ύστερα από αίτημα του δικαστηρίου ενός άλλου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει στενό σύνδεσμο, σύμφωνα με την παράγραφο 3.

Η παραπομπή δεν μπορεί όμως να γίνεται με πρωτοβουλία του δικαστηρίου ή ύστερα από αίτημα του δικαστηρίου ενός άλλου κράτους μέλους εκτός εάν γίνεται δεκτή τουλάχιστον από ένα εκ των μερών.

3. Θεωρείται ότι το παιδί έχει στενό σύνδεσμο με ένα κράτος μέλος, κατά την έννοια της παραγράφου 1, εάν

α) αφότου επιλήφθηκε το Δικαστήριο κατά την έννοια της παραγράφου 1, το παιδί έχει αποκτήσει τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος, ή

β) το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος, ή

γ) το παιδί έχει την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους, ή

δ) ο ένας των δικαιούχων της γονικής μέριμνας έχει τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος, ή

ε) η διαφορά αφορά τα μέτρα προστασίας του παιδιού που συνδέονται με τη διοίκηση, τη συντήρηση ή τη διάθεση της περιουσίας του παιδιού η οποία βρίσκεται στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους.

4. Το δικαστήριο του κράτους μέλους που έχει δικαιοδοσία να κρίνει επί της ουσίας ορίζει προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να επιληφθούν τα δικαστήρια του άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με την παράγραφο 1.

Εάν τα δικαστήρια δεν επιληφθούν εντός αυτής της προθεσμίας, το δικαστήριο που επιλήφθηκε πρώτο εξακολουθεί να ασκεί τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με τα άρθρα 8 έως 14.

5. Το δικαστήριο αυτού του άλλου κράτους μέλους μπορεί, εφόσον αυτό, λόγω των ειδικών περιστάσεων της υποθέσεως, είναι προς το συμφέρον του παιδιού, να κηρύξει εαυτό αρμόδιο εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων αφότου επελήφθη της υποθέσεως σύμφωνα με την παράγραφο 1 στοιχείο α) ή β). Στην περίπτωση αυτή, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί πρώτο κηρύσσει εαυτό αναρμόδιο. Σε αντίθετη περίπτωση, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί πρώτο εξακολουθεί να ασκεί τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με τα άρθρα 8 έως 14.

6. Τα δικαστήρια συνεργάζονται για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου είτε απευθείας είτε μέσω των κεντρικών αρχών που ορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 53.»

- 9 Το άρθρο 19 του ίδιου κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εκκρεμοδικία και συναφείς αγωγές», προβλέπει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Εάν έχουν ασκηθεί αγωγές για θέματα γονικής μέριμνας ενός παιδιού, με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία, ενώπιον δικαστηρίων διαφόρων κρατών μελών, το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο αναστέλλει αυτεπαγγέλτως τη διαδικασία του μέχρι να διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 10 Ο CM και η DN είναι, αντιστοίχως, πατέρας και μητέρα δύο ανήλικων τέκνων γεννηθέντων το 2009 και το 2010. Η οικογένεια κατοικούσε στην περιοχή του Παρισιού (Γαλλία) έως το 2015, έτος κατά το οποίο μετοίκησε στο Λουξεμβούργο.
- 11 Με απόφαση της 12ης Ιουνίου 2020, ο juge aux affaires familiales du tribunal d'arrondissement de Luxembourg (δικαστής οικογενειακών υποθέσεων του πρωτοδικείου Λουξεμβούργου, Λουξεμβούργο) όρισε ως νόμιμη κατοικία και συνήθη διαμονή των τέκνων αυτών την εστία της μητέρας τους στη Γαλλία, με ισχύ από 31ης Αυγούστου 2020, λαμβανομένου υπόψη, μεταξύ άλλων, του συμφέροντος των εν λόγω τέκνων να ολοκληρώσουν το σχολικό έτος τους στο Λουξεμβούργο. Με την απόφαση αυτή, το εν λόγω δικαστήριο αναγνώρισε στον πατέρα των ανήλικων τέκνων, ο οποίος εξακολουθούσε να διαμένει στο Λουξεμβούργο, δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας και φιλοξενίας τους υπό ορισμένες προϋποθέσεις, επίσης με ισχύ από 31ης Αυγούστου 2020.
- 12 Η μητέρα και τα ανήλικα τέκνα πράγματι μετοίκησαν στη Γαλλία στις 30 Αυγούστου 2020.
- 13 Στις 14 Οκτωβρίου 2020 ο πατέρας υπέβαλε ενώπιον του tribunal d'arrondissement de Luxembourg (πρωτοδικείου Λουξεμβούργου) αίτηση μεταρρυθμίσεως των όρων ασκήσεως του δικαιώματός του προσωπικής επικοινωνίας και φιλοξενίας.
- 14 Δεδομένου ότι η μητέρα είχε ήδη καταθέσει αγωγή ανάλογου αντικειμένου ενώπιον του juge aux affaires familiales du tribunal judiciaire de Nanterre (δικαστή οικογενειακών υποθέσεων του πρωτοδικείου Nanterre, Γαλλία) έξι ημέρες πριν από την αίτηση που υπέβαλε ο πατέρας ενώπιον του tribunal d'arrondissement de Luxembourg (πρωτοδικείου Λουξεμβούργου), το τελευταίο ως άνω δικαστήριο, με απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2020, ανέστειλε τη διαδικασία, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 2201/2003, έως ότου το προαναφερθέν γαλλικό δικαστήριο αποφανθεί επί της διεθνούς δικαιοδοσίας του.

- 15 Με απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2021, το tribunal judiciaire de Nanterre (πρωτοδικείο Nanterre) έκρινε ότι δεν είχε δικαιοδοσία να εκδικάσει την ως άνω αγωγή της μητέρας, κυρίως διότι, σύμφωνα με το άρθρο 9 του κανονισμού 2201/2003, ο πατέρας, αφενός, είχε υποβάλει την αίτησή του ενώπιον του tribunal d'arrondissement de Luxembourg (πρωτοδικείου Λουξεμβούργου) εντός της τρίμηνης προθεσμίας από της νόμιμης μετοικήσεως των οικείων ανήλικων τέκνων και, αφετέρου, δεν είχε αποδεχθεί τη διεθνή δικαιοδοσία των γαλλικών δικαστηρίων.
- 16 Με απόφαση της 3ης Μαρτίου 2022, το cour d'appel de Versailles (εφετείο Βερσαλλιών, Γαλλία) απέρριψε την έφεση που άσκησε η μητέρα κατά της ανωτέρω αποφάσεως.
- 17 Με την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το tribunal d'arrondissement de Luxembourg (πρωτοδικείο Λουξεμβούργου) διερωτάται, πρώτον, ως προς τη διεθνή δικαιοδοσία του δυνάμει του άρθρου 9 του κανονισμού 2201/2003. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, ναι μεν η αίτηση του πατέρα για μεταρρύθμιση των όρων ασκήσεως του δικαιώματός του προσωπικής επικοινωνίας και φιλοξενίας υποβλήθηκε λιγότερο από τρεις μήνες μετά την πραγματική μετοίκηση των οικείων ανήλικων τέκνων, πλην όμως υποβλήθηκε περισσότερο από τέσσερις μήνες μετά την έκδοση της αποφάσεως της 12ης Ιουνίου 2020 με την οποία αποφασίστηκε η επίμαχη μετοίκηση και η οποία απέκτησε ισχύ δεδικασμένου έχοντας καταστεί τελεσίδικη. Επομένως, αν ληφθεί υπόψη η συγκεκριμένη ημερομηνία, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να κρίνει ότι δεν έχει δικαιοδοσία να εκδικάσει την προαναφερθείσα αίτηση.
- 18 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη συναρμογή των άρθρων 9 και 15 του κανονισμού 2201/2003. Μολονότι εκτιμά ότι, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της διαφοράς της κύριας δίκης, δύο από τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 15 φαίνεται να πληρούνται, το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητά του να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του υπέρ των γαλλικών δικαστηρίων, υπό το πρίσμα τόσο των παρατηρήσεων του πατέρα σχετικά με την κατά προτεραιότητα εφαρμογή του άρθρου 9 έναντι του άρθρου 15 όσο και της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 4ης Οκτωβρίου 2018, IQ (C-478/17, EU:C:2018:812).
- 19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal d'arrondissement de Luxembourg (πρωτοδικείο Λουξεμβούργου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Εφαρμόζεται το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού [2201/2003]:
- α) σε αγωγή για τη μεταρρύθμιση του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, του εν λόγω κανονισμού, την οποία ασκεί ο δικαιούχος του εν λόγω δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας δυνάμει δικαστικής αποφάσεως η οποία μεταθέτει την έναρξη των εννόμων αποτελεσμάτων της σε μελλοντικό χρονικό σημείο λόγω του συμφέροντος των τέκνων, πλην όμως τελεσίδικης και με ισχύ δεδικασμένου, η οποία εκδόθηκε στο κράτος της προηγούμενης συνήθους διαμονής των τέκνων τέσσερις και πλέον μήνες πριν από την άσκηση της αγωγής βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, [του ως άνω κανονισμού],
- β) και τούτο αποκλεισμένης της κατ' αρχήν δικαιοδοσίας που προβλέπεται από το άρθρο 8 του [ίδιου] κανονισμού,

μολονότι η αιτιολογική σκέψη 12 [του] κανονισμού [2201/2003] διευκρινίζει ότι “[ο]ι κανόνες [διεθνούς δικαιοδοσίας] που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας[, και ότι] αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να [έχουν διεθνή δικαιοδοσία] τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού [...]”;

- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, αντιτίθεται η ούτω υφιστάμενη αρμοδιότητα δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003, η οποία προβλέπεται “κατά παρέκκλιση του άρθρου 8” του εν λόγω κανονισμού, στην εφαρμογή του άρθρου 15 του ίδιου κανονισμού, η οποία προβλέπεται “[σ]ε εξαιρετικές περιπτώσεις” και “εφόσον αυτό εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του παιδιού”;

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 20 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι η περίοδος των τριών μηνών κατά τη διάρκεια της οποίας, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, παράγραφος 1, του οικείου κανονισμού, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου έχουν διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθούν αιτήσεως μεταρρυθμίσεως τελεσίδικης αποφάσεως σχετικής με το δικαίωμα επικοινωνίας, αρχίζει την επομένη της πραγματικής μετοικήσεως του τέκνου ή την επομένη της ημέρας εκδόσεως της δικαστικής αποφάσεως με την οποία προσδιορίστηκε η ημερομηνία μεταβολής της συνήθους διαμονής του εν λόγω τέκνου.
- 21 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού 2201/2003, ο κανονισμός αυτός θεσπίστηκε με σκοπό να ανταποκρίνεται στο βέλτιστο συμφέρον του τέκνου και, για τον λόγο αυτόν, προκρίνει το κριτήριο της εγγύτητας. Συγκεκριμένα, ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε ότι καταλληλότερο δικαστήριο για να κρίνει ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν προς το συμφέρον του τέκνου είναι το γεωγραφικά πλησιέστερο στον τόπο της συνήθους διαμονής του. Επομένως, κατά το γράμμα της αιτιολογικής αυτής σκέψεως, διεθνή δικαιοδοσία έχουν κατά κύριο λόγο τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του τέκνου, πλην ορισμένων περιπτώσεων μεταβολής της διαμονής του τέκνου ή κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των ασκούντων τη γονική μέριμνα (απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2017, W και V, C-499/15, EU:C:2017:118, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 22 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 υπηρετεί τον σκοπό αυτόν θεσπίζοντας, σε θέματα γονικής μέριμνας, γενικό κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας υπέρ των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το τέκνο έχει τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο ασκήσεως της αγωγής. Πράγματι, λόγω της γεωγραφικής τους εγγύτητας, τα δικαστήρια αυτά είναι κατά κανόνα τα πλέον κατάλληλα να αποφανθούν επί των προσφορότερων για το συμφέρον του παιδιού μέτρων [απόφαση της 14ης Ιουλίου 2022, CC (Μεταφορά της συνήθους διαμονής του παιδιού σε τρίτο κράτος), C-572/21, EU:C:2022:562, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

- 23 Ωστόσο, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, του οικείου κανονισμού, ο κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 8, παράγραφος 1, εφαρμόζεται υπό την επιφύλαξη, μεταξύ άλλων, του άρθρου 9 του ίδιου κανονισμού.
- 24 Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, όταν ένα τέκνο μετοικεί νομίμως από ένα κράτος μέλος σε άλλο και αποκτά σε αυτό νέα συνήθη διαμονή, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου διατηρούν τη δικαιοδοσία τους, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8 του οικείου κανονισμού, για περίοδο τριών μηνών μετά τη μετοίκηση, προκειμένου να μεταρρυθμίσουν απόφαση η οποία αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας εκδοθείσα σε αυτό το κράτος μέλος πριν από τη μετοίκηση του τέκνου, εφόσον ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας δυνάμει της αποφάσεως αυτής εξακολουθεί να έχει τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου.
- 25 Το άρθρο 9, παράγραφος 2, διευκρινίζει ότι η διατήρηση της δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, δεν εφαρμόζεται εάν ο δικαιούχος του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1 έχει αποδεχθεί τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του τέκνου συμμετέχοντας σε διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους χωρίς να αμφισβητήσει τη δικαιοδοσία τους.
- 26 Επομένως, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος του άρθρου 9 του κανονισμού 2201/2003, η εν λόγω διάταξη εξαρτά τη διατήρηση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου σε θέματα δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας από τη σωρευτική τήρηση πέντε προϋποθέσεων.
- 27 Κατά την πρώτη προϋπόθεση, το τέκνο πρέπει να έχει μετοικήσει «νομίμως» και να έχει αποκτήσει νέα συνήθη διαμονή στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου μετοίκησε. Κατά τη δεύτερη προϋπόθεση, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου πρέπει να έχουν εκδώσει, πριν από τη μετοίκησή του, απόφαση που αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας με το τέκνο. Κατά την τρίτη προϋπόθεση, πρέπει ο δικαιούχος του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας να εξακολουθεί να έχει τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου. Κατά την τέταρτη προϋπόθεση, τα δικαστήρια του τελευταίου αυτού κράτους μέλους πρέπει να έχουν επιληφθεί, κατά τη διάρκεια περιόδου τριών μηνών «μετά τη μετοικεσία» του τέκνου, αιτήσεως μεταρρυθμίσεως της πρώτης αποφάσεως σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας που εκδόθηκε πριν από την επίμαχη μετοίκηση. Κατά την πέμπτη και τελευταία προϋπόθεση, ο δικαιούχος του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας δεν πρέπει να έχει αποδεχθεί τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του περί ου ο λόγος τέκνου.
- 28 Από το σκεπτικό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες μόνον ως προς την ερμηνεία της φράσεως «μετά τη μετοικεσία», κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η περίοδος των τριών μηνών την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή αρχίζει την επομένη της ημερομηνίας πραγματικής μετοικήσεως των οικείων τέκνων, ήτοι, εν προκειμένω, από τις 30 Αυγούστου 2020, ή από την επομένη της ημερομηνίας εκδόσεως της δικαστικής αποφάσεως με την οποία προσδιορίστηκε, με μεταγενέστερη ισχύ, η ημερομηνία μεταβολής της συνήθους διαμονής των τέκνων, ήτοι, εν προκειμένω, από τις 12 Ιουνίου 2020.

- 29 Πλην όμως, από τη σαφή διατύπωση του άρθρου 9, παράγραφος 1, προκύπτει ότι πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να περιορίσει τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου βάσει του εν λόγω άρθρου σε μια περίοδο τριών μηνών μετά τη φυσική μετακίνηση του τέκνου από ένα κράτος μέλος σε άλλο, με σκοπό την απόκτηση νέας συνήθους διαμονής στο κράτος αυτό. Από καμία από τις διατάξεις του προαναφερθέντος άρθρου 9, παράγραφος 1, ούτε, γενικότερα, του κανονισμού 2201/2003 δεν μπορεί να συναχθεί ότι η εν λόγω τρίμηνη περίοδος δύναται να αρχίσει από γεγονός προγενέστερο της πραγματικής μετοικήσεως του τέκνου, όπως η δικαστική απόφαση με την οποία προσδιορίστηκε, ενδεχομένως με ετεροχρονισμένο αποτέλεσμα, η ημερομηνία μεταβολής της συνήθους διαμονής του.
- 30 Κατά συνέπεια, η μνημονευθείσα από το αιτούν δικαστήριο περίπτωση κατά την οποία η δικαστική απόφαση με την οποία καθορίστηκε αρχικώς το δικαίωμα επικοινωνίας έχει καταστεί τελεσίδικη κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως για μεταρρύθμιση της αποφάσεως αυτής δεν ασκεί επιρροή για την εφαρμογή του κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003.
- 31 Πράγματι, μια τέτοια αίτηση μεταρρυθμίσεως δικαιολογείται από τη μεταβολή των περιστάσεων που σχετίζονται με τη μετοίκηση του τέκνου και τη μεταφορά της συνήθους διαμονής του σε άλλο κράτος μέλος, ανεξαρτήτως της ημερομηνίας εκδόσεως της δικαστικής αποφάσεως με την οποία καθορίστηκε αρχικώς το δικαίωμα επικοινωνίας και ο τρόπος ασκήσεώς του.
- 32 Επομένως, το εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να αντιτάξει στον δικαιούχο του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας «την ισχύ δεδικασμένου» την οποία έχει ενδεχομένως αποκτήσει η απόφαση με την οποία καθορίστηκε αρχικώς το δικαίωμα επικοινωνίας και ο τρόπος ασκήσεώς του προκειμένου να απορρίψει ως απαράδεκτη την αίτηση που υπέβαλε ο τελευταίος ζητώντας τη μεταρρύθμιση του δικαιώματος επικοινωνίας, διότι άλλως θα καθίστατο άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας η τρίμηνη περίοδος του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, κατά τη διάρκεια της οποίας τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου διατηρούν τη δικαιοδοσία τους να εκδικάσουν τέτοια αίτηση, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8 του κανονισμού.
- 33 Επομένως, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι η περίοδος των τριών μηνών κατά τη διάρκεια της οποίας, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, παράγραφος 1, του οικείου κανονισμού, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου έχουν διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθούν αιτήσεως μεταρρυθμίσεως τελεσίδικης αποφάσεως σχετικής με το δικαίωμα επικοινωνίας αρχίζει την επομένη της πραγματικής μετοικήσεως του τέκνου στο κράτος μέλος της νέας συνήθους διαμονής του.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 34 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν ο κανονισμός 2201/2003 έχει την έννοια ότι το δικαστήριο του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου, το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί της ουσίας της υποθέσεως δυνάμει του άρθρου 9 του οικείου κανονισμού, δύναται να κάνει χρήση της προβλεπόμενης στο άρθρο 15 του κανονισμού αυτού δυνατότητας παραπομπής στο δικαστήριο του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του τέκνου.

- 35 Το άρθρο 15, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει ότι το δικαστήριο του κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υποθέσεως έχει τη δυνατότητα να παραπέμψει το σύνολο της υποθέσεως ή μέρος αυτής σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους με το οποίο το τέκνο έχει ιδιαίτερη σχέση, αφενός, εφόσον το τελευταίο είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση και, αφετέρου, εφόσον αυτό εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του τέκνου.
- 36 Οι παράγραφοι 2 έως 6 του εν λόγω άρθρου 15 διασαφηνίζουν τις προϋποθέσεις και τον τρόπο με τον οποίον μπορεί να γίνει μια τέτοια παραπομπή.
- 37 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, δυνάμει του προαναφερθέντος άρθρου 15, παράγραφος 4, αν οι διάδικοι δεν προσφύγουν στα δικαστήρια του άλλου κράτους μέλους εντός της προθεσμίας που τάσσεται προς τούτο από το δικαστήριο του κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υποθέσεως, το δικαστήριο αυτό «εξακολουθεί να ασκεί τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με τα άρθρα 8 έως 14» του κανονισμού 2201/2003. Το εν λόγω δικαστήριο εξακολουθεί επίσης να ασκεί τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με τα άρθρα 8 έως 14 στην περίπτωση που, όπως προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού αυτού, τα δικαστήρια του άλλου κράτους μέλους δεν έχουν κρίνει ότι έχουν διεθνή δικαιοδοσία εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων από την ημερομηνία κατά την οποία το ίδιο επιλήφθηκε της υποθέσεως.
- 38 Ως εκ τούτου, ο ίδιος ο νομοθέτης της Ένωσης προέβλεψε ότι η δυνατότητα παραπομπής του άρθρου 15, παράγραφος 1, του ανωτέρω κανονισμού δύναται να ασκηθεί από δικαστήριο κράτους μέλους του οποίου η διεθνής δικαιοδοσία θεμελιώνεται στο άρθρο 9 του κανονισμού.
- 39 Επίσης, επισημαίνεται ότι από καμία διάταξη του κανονισμού 2201/2003 δεν μπορεί να συναχθεί ότι αποκλείεται, καταρχήν, η άσκηση της εν λόγω δυνατότητας παραπομπής σε δικαστήριο του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του τέκνου.
- 40 Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι, όπως προκύπτει, κατ' ουσίαν, από τη σκέψη 33 της αποφάσεως της 4ης Οκτωβρίου 2018, IQ (C-478/17, EU:C:2018:812), το άρθρο 15, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 επιτρέπει στο δικαστήριο κράτους μέλους το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσει επί της ουσίας υπόθεση γονικής μέριμνας να απεκδυθεί της διεθνούς δικαιοδοσίας του, για το σύνολο ή για συγκεκριμένο μέρος της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, υπέρ δικαστηρίου το οποίο δεν έχει μεν κανονικά διεθνή δικαιοδοσία, αλλά στη συγκεκριμένη περίπτωση θεωρείται ότι είναι σε «θέση να κρίνει καλύτερα» την υπόθεση αυτή.
- 41 Πλην όμως, εν προκειμένω, όπως ορθώς επισήμανε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε αντίθεση με την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση, στην οποία τα επιληφθέντα δικαστήρια των δύο επίμαχων κρατών μελών είχαν αμφότερα διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν επί της ουσίας της υποθέσεως βάσει, αντιστοίχως, του άρθρου 8, παράγραφος 1, και του άρθρου 12 του κανονισμού 2201/2003, πράγμα που οδήγησε το Δικαστήριο στο να αποκλείσει τη δυνατότητα εφαρμογής, μεταξύ των δικαστηρίων αυτών, της δυνατότητας παραπομπής που προβλέπεται στο άρθρο 15 του κανονισμού, διαπιστώνεται ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, το *tribunal judiciaire de Nanterre* (πρωτοδικείο Nanterre) έκρινε ότι δεν είχε δικαιοδοσία να επιληφθεί αγωγής της μητέρας των επίμαχων ανήλικων τέκνων, διότι, μεταξύ άλλων, ο πατέρας των τέκνων είχε υποβάλει ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αίτηση μεταρρυθμίσεως του δικαιώματός του προσωπικής επικοινωνίας και φιλοξενίας εντός τριών μηνών από τη νόμιμη μετοίκηση των τέκνων αυτών, όπως προβλέπει το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού.

- 42 Επιπροσθέτως, από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι η δυνατότητα του αιτούντος δικαστηρίου να κάνει χρήση της δυνατότητας παραπομπής που προβλέπεται στο άρθρο 15 του κανονισμού 2201/2003 ενδέχεται να προσκρούει στην εφαρμογή άλλων διατάξεων του ίδιου κανονισμού. Ειδικότερα, δεν προκύπτει ότι τα γαλλικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθούν αιτήσεως μεταρρυθμίσεως του δικαιώματος επικοινωνίας και του τρόπου ασκήσεώς του δυνάμει των άρθρων 10 έως 14 του προαναφερθέντος κανονισμού.
- 43 Ωστόσο, υπενθυμίζεται ότι το εθνικό δικαστήριο που προτίθεται να κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας παραπομπής πρέπει να βεβαιωθεί, καταρχάς, ότι το τέκνο έχει «ιδιαιτέρη σχέση» με άλλο κράτος μέλος, εν συνεχεία, ότι το δικαστήριο του κράτους μέλους αυτού είναι «σε θέση να κρίνει καλύτερα» την υπόθεση και, τέλος, ότι η παραπομπή «εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του παιδιού», τηρουμένης της ερμηνείας των τριών αυτών προϋποθέσεων στην οποία προέβη το Δικαστήριο με τις σκέψεις 49 έως 61 της αποφάσεως της 27ης Οκτωβρίου 2016, D. (C-428/15, EU:C:2016:819), καθώς και με τις σκέψεις 31 έως 34 και 37 έως 42 της διατάξεως της 10ης Ιουλίου 2019, EP (Γονική μέριμνα και δικαστήριο που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση) (C-530/18, EU:C:2019:583).
- 44 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός 2201/2003 έχει την έννοια ότι το δικαστήριο του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου, το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί της ουσίας της υποθέσεως δυνάμει του άρθρου 9 του οικείου κανονισμού, δύναται να κάνει χρήση της προβλεπόμενης στο άρθρο 15 του κανονισμού δυνατότητας παραπομπής σε δικαστήριο του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του εν λόγω τέκνου εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 15.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 45 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000,**

έχει την έννοια ότι:

η περίοδος των τριών μηνών κατά τη διάρκεια της οποίας, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου έχουν διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθούν αιτήσεως μεταρρυθμίσεως τελεσίδικης αποφάσεως σχετικής με το δικαίωμα επικοινωνίας αρχίζει την επομένη της πραγματικής μετοικήσεως του τέκνου στο κράτος μέλος της νέας συνήθους διαμονής του.

2) Ο κανονισμός 2201/2003

έχει την έννοια ότι:

το δικαστήριο του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου, το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί της ουσίας της υποθέσεως δυνάμει του άρθρου 9 του οικείου κανονισμού, δύναται να κάνει χρήση της προβλεπόμενης στο άρθρο 15 του κανονισμού δυνατότητας παραπομπής σε δικαστήριο του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του εν λόγω τέκνου εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 15.

(υπογραφές)